

tuinjournaal

Plantencollecties
beheren en behouden

pagina 10

Ben ik Flora of
bloemen?

pagina 12

Drijfveren van
een hedendaagse
plantenjager

pagina 16

Botanische illustraties
Von Siebold
onderzocht

pagina 18

Verzamelen;
een passie

pagina 24

thema
verzamelen

DECEMBER 2010 - JAARGANG 27 - NUMMER 4

4

verzamelen

TUIN NEDERLANDSE
STICHTING

De Nederlandse Tuinenstichting (NTs), opgericht in 1980, streeft naar het behoud van tuinen en parken die van belang zijn door vormgeving, beplanting, cultuurhistorisch karakter en ligging. Daartoe worden inventarisaties en onderzoeken uitgevoerd en adviezen gegeven aan eigenaren, beheerders en overheden over planontwikkeling, herstel, beheer en aanpassingen.

De NTs organiseert voor donateurs en andere belangstellenden cursussen, excursies en inleidingen over aspecten van de tuinkunst, tuincultuur en tuin- en landschapsarchitectuur.

Donateurs ontvangen jaarlijks de Open Tuinen Gids met een tuinpas waarmee de NTs-tuinen op de aangegeven data gratis te bezoeken zijn.

De middelen voor deze activiteiten worden door donateurs bijeengebracht. De jaarlijkse donatie voor particulieren bedraagt minimaal € 42,00. Het donateurschap geldt per kalenderjaar en wordt automatisch verlengd, tenzij de donateur opzegt vóór 1 november van het lopende jaar. Daarnaast kent de NTs geschenk- en bedrijfs-donateurschappen. Bij het bureau is informatie te verkrijgen over het doen van schenkingen en legaten.

voorwoord

Het dertigjarig bestaan van de Nederlandse Tuinenstichting is dit jaar gevierd met twee bijeenkomsten, die veel belangstelling kregen. De interesse was zelfs zo groot, dat de lustrumbijeenkomst op 24 september op de Hogeschool Van Hall Larenstein was overtekend. Velen van u maakten van de gelegenheid gebruik tot een (hernieuwde) kennismaking met de NTs. Opvallend was dat alle leeftijdscategorieën vertegenwoordigd waren, wat liet zien dat de NTs ook een jongere doelgroep aanspreekt. De samenwerking met de Hogeschool was werkelijk uitstekend, zowel wat de gedegen voorbereiding betrof als de begeleiding op de dag zelf door de enthousiaste studenten.

Met de twee lustrumbijeenkomsten is de NTs er in geslaagd veel belangstelling te krijgen voor haar doelstellingen. Veel deelnemers bleken geen NTs-donateur te zijn. Voor de NTs was dat belangrijk, omdat zo een brede doelgroep kon worden aangesproken. De NTs wil haar draagvlak vergroten en haar publieksfunctie vergroten om aandacht te vragen voor het behoud van het groene erfgoed. De NTs gaat daarin met haar tijd mee, met een nieuwe site en onze aanwezigheid op LinkedIn en Facebook. U kunt de NTs ook volgen op Twitter.

‘Verzamelen’ is het thema van dit Tuinjournaal; over passies, uitdagingen en initiatieven. Zoals het beheer en behoud van de NPC-collectie Viburnum. De veelzijdige Viburnum is een van de meest populaire bloeiende houtige plantengeslachten, wat in belangrijke mate te danken is aan Ward van Teylingen. Éva Kovács schrijft over de toekomst van zijn NPC Viburnum. Bizar en fascinerend zijn de schilderijen van Giuseppe Arcimboldo; het portret van ‘Flora’ is bijvoorbeeld samengesteld uit een verzameling bloemen en bladeren. Zijn conventionele werk is vrijwel vergeten, maar zijn excentrieke portretten bestaande uit bloemen, bladeren en fruit werden vrijwel meteen verzamelobjecten, zo schrijft Anne Wolff.

Alle planten die wij nu als tuinplant kennen zijn op enig moment in de natuur verzameld. Brian Kabbes reist nog steeds de wereld over op zoek naar nieuwe (tuin)planten. Het tegenwoordige plantenjagen verloopt, gelukkig, op een andere manier dan vroeger. En zelfs tochten rondom huis leveren de hedendaagse ‘plantenjager’ soms interessante vondsten op. Hanneke Jelles schrijft over Philipp von Siebold, de Duitse arts die in Japan met grote zorgvuldigheid planten, dieren en botanische voorwerpen verzamelde en documenteerde. Von Siebold bracht bekende tuinplanten naar Europa, die nog steeds te zien zijn in een speciale ‘gedenktuin’ in de Hortus botanicus in Leiden. Zijn indrukwekkende collectie is in diverse musea te zien. Heel geleidelijk sluipt het verzamelvirus in je, vertelt opentuin eigenaar Frida Waasdorp. Haar tuin in Bosch en Duin bevat uitgebreide collecties voorjaarsbloeiers en geraniums, maar ook plantenverzamelingen in pot en botanische pelargoniums. Hoe je als tuineigenaar ongemerkt aan een verzameling werkt, omdat een plant boeit en je ontdekt dat er binnen zo’n geslacht heel veel leuke soorten zijn.

Marian Lenshoek
Hoofredacteur

NTs-nieuws

NTs-lustrumsymposium: kennis opdoen en gebruiken

De NTs vierde haar dertigjarig bestaan met een tweede, zeer goed bezochte bijeenkomst op Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp.

Caroline de Koning

Kwekersverzamelingen

Plantencollecties beheren en behouden is een grote verantwoordelijkheid. De toekomst van de fraaie NPC Viburnum, met 250 variëteiten - en de bijbehorende kwekerskennis - is veiliggesteld.

Éva Kovács.

Son'io Flora o pur fiori?

Ze zijn even bizar als fascinerend: de portretten van de Italiaanse schilder Giuseppe Arcimboldo. Herkenbare bloemen en gebladerte vormen het portret van Flora; we zien haar gezicht maar ook een verzameling bloemen.

Anne Wolff

Bomenverzameling in boekvorm

De verzameling 'boomboeken' van Kasteel Groeneveld is een van de weinige xylotheken van Nederland.

Wachten voor de wetenschap

Soms wordt een orchidee maar een keer ontdekt, tot bloei gebracht en beschreven.

Museum voor vindsels

De sfeer van kunst- en rariteitenkabinetten uit voorbije eeuwen.

Hanneke Jelles

Plantenjacht

Alle tuinplanten zijn op enig moment in de natuur verzameld. Nog steeds zijn 'plantenjagers' wereldwijd op zoek naar informatie en nieuwe (tuin)planten.

Brian Kabbes

6 en 7

8 en 9

VERZAMELEN 10 en 11

VERZAMELEN 12 en 13

VERZAMELEN 14 en 15

VERZAMELEN 16 en 17

VERZAMELEN 18 en 19

Japan verzameld - Botanische illustraties collectie

Von Siebold onderzocht

De Duitse arts Philipp von Siebold legde in Japan de basis voor een indrukwekkende verzameling planten, dieren en botanische voorwerpen en bracht die mee naar Europa. Zijn collectie werd door verschillende kunstenaars vastgelegd.

Hanneke Jelles

Een tentoonstelling over tuinkunst in 1927

Om de tuinkunst en het werk van tuinarchitecten meer onder de aandacht te brengen, organiseerde de in 1922 opgerichte Bond van Nederlandse Tuinarchitecten (BNT) tentoonstellingen over tuinkunst. Het eerste artikel in een reeks over tuinarchitectuur in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw.

Anneke Meijsen, Hanny van der Heide en Heino van Rijnberk

De Zocher-familie in Haarlem en omstreken

De NTs organiseert een speciale tuinexcursie per fiets. In mei worden, onder deskundige leiding, tuinen en parken bezocht die zijn ontworpen door drie generaties Zocher in Haarlem, Overveen en Bloemendaal.

Roswitha Kleipool-De Regt

Verzamelen: een passie!?

De tuin van Frida Waasdorp bevat uitgebreide collecties voorjaars-bloeiers en geraniums, maar ook plantenverzamelingen in pot en botanische pelargoniums. Hoe je als tuineigenaar ongemerkt aan een verzameling werkt.

Frida Waasdorp

Rapporteurs Monumentencommissie gezocht

De Monumentencommissie komt in actie naar aanleiding van meldingen over bedreigd groen. Regionale NTs-rapporteurs gaan vervolgens op onderzoek uit.

Hanny van der Heide

Recensies

Galanthomania: Snowdrops - Sneeuwkllokjes - Een nieuw boek over sneeuwkllokjes.

Het Landgoed Rhederoord, vooraanstaand Gelders cultureel erfgoed.

Caroline de Koning

Vernieuwing historische tuinen met aandacht voor geschiedenis

Bij het herstel van een historische tuin is de vraag of men overgaat tot nauwgezette reconstructie, of is een wat vrijere interpretatie mogelijk?

Joost Gieskes

20 en 21

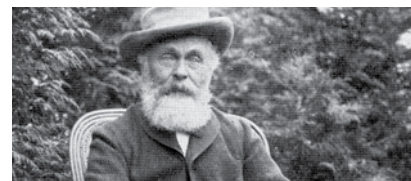
EXCURSIECOMMISSIE 22 en 23

OPENTUINENCOMMISSIE 24 en 25

MONUMENTENCOMMISSIE 26 en 27

29

30

Unieke NTs-vlag met logo

Tijdens de Internationale Kwekerijdagen op Bingerden bezochten veel donateurs en opentuin-eigenaren onze informatiestand, waar de vlaggen te zien waren ontworpen in de nieuwe huisstijl.

Een aantal opentuin-eigenaren was zo enthousiast, dat het idee is ontstaan om ook andere donateurs in de gelegenheid te stellen om een vlag te bestellen. De prijs per vlag is afhankelijk van het aantal aanmeldingen. We hebben al gegadigden, maar hoe meer aanmeldingen hoe goedkoper de vlag wordt! De vlag is beschikbaar in twee kleurstellingen: lindegroen of bruin/grijs in de afmetingen 150 x 225. Aan weerszijden zijn haken en ringen bevestigd, zodat de vlag ook kan worden bevestigd aan een tuinmuur of een hek.

Als u geïnteresseerd bent, kunt u via info@tuinenstichting.nl aangeven voor hoeveel vlaggen in welke kleurstelling (vlag 'groen' of vlag 'grijs') u belangstelling heeft. Overigens is dit nog geen definitieve bestelling. Op basis van het totale aantal aanmeldingen laten wij een prijsopgave maken. U ontvangt een reactie van ons met de uiteindelijke prijs en de vraag om de bestelling te bevestigen.

Publicaties van NTs en BONAS

De NTs en de Stichting BONAS (Bibliografiën en Oeuvrelisten van Nederlandse Architecten en Stedenbouwkundigen) gaan samen monografieën publiceren van Nederlandse tuin- en landschapsarchitecten.

Erik de Jong, (bijzonder) hoogleraar aan de universiteiten van Wageningen en Amsterdam, treedt op als curator van de reeks, die door het Prins Bernhard Cultuurfonds wordt gesubsidieerd. De eerste monografie gaat waarschijnlijk over K.C. van Nes (1876-1952), een van de eersten die de term 'landschapsarchitectuur' gebruikte. Met studenten Tuinen Landschapsinrichting Van Hall Larenstein wordt gewerkt aan een monografie over John Bergmans. In principe is iedere inventariserende studie naar een twintigste-eeuwse tuin- en landschapsarchitect (waarvan nog geen monografie is verschenen) welkom. Wie geïnteresseerd is, kan contact opnemen met Marianne van Lidth de Jeude, via info@tuinenstichting.nl.

In memoriam Rob de Jong

Op 1 oktober is Rob de Jong overleden en dit heeft ons zeer aangegrepen. Rob is vele jaren aan de NTs verbonden geweest als adviseur. Vanaf de eerste jaren als lid van de Raad van Advies, vanaf 1997 tot aan zijn overlijden als lid van de Monumentencommissie. Naast zijn met onderscheidingen gewaardeerde werk voor het Europese en mondiale groene erfgoed, vond hij tijd om bronnen-onderzoek te doen en bij te dragen aan de doelstellingen van de NTs. Regelmatig wees hij het bestuur op de noodzaak om een groene monumentenzorg te ontwikkelen met een eigen restauratiefilosofie. Met zijn artikelen droeg hij bij aan de integrale monumentenzorg door aan te dringen op bronnen- en veldonderzoek en onderzoek naar historisch plantmateriaal. Wij blijven Rob zeer dankbaar vanwege zijn waardevolle bijdragen aan de integrale instandhouding van ons groene erfgoed.

Monumentencommissie

Jan-Willem Edinga

Nieuw redactielid

De redactie is uitgebreid met Anne Wolff. Zij is tevens lid van de Excursiecommissie en schreef al eerder artikelen voor het Tuinjournaal.

Sneeuwkllokjes kijken

In februari 2011 zijn in het hele land tuinen en een aantal particuliere historische buitenplaatsen speciaal opengesteld vanwege hun sneeuwkllokjes. De openstelling is een initiatief van de NTs.

De te bezichtigen tuinen en parken variëren van klein tot groot. In sommige tuinen ziet het onder de bomen wit van de sneeuwkllokjes, in andere zijn veel bijzondere soorten te zien. Actuele informatie over data, adressen en openingstijden van de tuinen vindt u vanaf februari 2011 op onze website. Bij hevige sneeuwval of langdurige vorst blijven de tuinen wellicht gesloten. Kijk op onze website voor actuele informatie.

In het vroege voorjaar zijn talloze tuinen en parken open in verband met de sneeuwkllokjes.

Update website

Al eerder vertelden wij u over onze plannen voor een nieuwe website. In het volgende Tuinjournaal kunnen wij aankondigen wanneer de nieuwe website online gaat.

Onderzoek Canneman-tuin Vredespaleis

De Carnegie Stichting heeft de NTs enige tijd geleden verzocht zich te verdiepen in het beheer van een tuingedeelte aan de achterzijde van het Vredespaleis in Den Haag. Deze tuin is in 1977 herontworpen door de heer en mevrouw Canneman-Philipse.

Carla Romijn-Schütte heeft in opdracht van de NTs onderzoek gedaan naar het werk van de heer en mevrouw Canneman-Philipse en heeft inmiddels haar rapport met bevindingen ter beschikking gesteld van de Carnegie Stichting. In een van de komende Tuinjournalen wordt uitgebreider verslag gedaan van haar onderzoek en de uitkomsten.

Ontwerp Canneman met zicht op de meest recente nieuwbouw (2007) van het Vredespaleis.

Lezingenreeks 'Historische Tuinen_nu'

Architectuurcentrum Makeblijde organiseert samen met de Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitecten NVTL een lezingenreeks over de rol van de historische tuin in de hedendaagse landschapsarchitectuur: 'Historische Tuinen_nu'.

Terwijl in de architectuur een specialisatie in de restauratiearchitectuur bestaat, ontbreekt een dergelijk specialisme in de landschapsarchitectuur en daarmee ontbreekt ook het vakdebat hoe om te gaan met historische tuinen in actuele ontwerpen. Deze brede en actuele ontwerpogave blijft zich afspelen in de marge van het vakgebied.

Data Lezingenreeks:

📅 **22 oktober 2010** - 14.30-17 uur. Inloop: 14.30 uur, start 15.00 uur. Afsluiting met een drankje. Inleiding 'Historische Tuinen_nu' met: Peter Verhoeff, Jan-Willem Edinga, Kees Beelaerts van Blokland, Ronald van Immerseel, Mariël Kok.

📅 **26 november 2010** - De tuin als object / Sander Rombout, Lucia Albers, Ruurd van Donkelaar.

📅 **21 januari 2011** - De tuin en het gebouw / Michael van Gessel, Willem Zieleman, Erik de Jong.

📅 **18 februari 2011** - Tuin en landschap / Riek Bakker (onder voorbehoud)*, Marinke Steenhuis, Sylvia Karres.

📅 **18 maart 2011** - Afsluitend debat 'Historische Tuinen_nu' / o.l.v. Eric Luiten.

Locatie: Architectuurcentrum Makeblijde, Oud Wulfseweg 3, Houten (voor route zie: www.makeblijde.nl)

U kunt zich voor de lezingenreeks aanmelden via: aanmelden@makeblijde.nl o.v.v. lezingenreeks 'Historische Tuinen_nu'. Na aanmelding ontvangt u van ons een bevestiging en entreebewijs.

De prijs bedraagt per lezing € 15,-, inclusief drankje na afloop (€ 10,- voor studenten). Een passe-partout voor alle lezingen kost € 65,- (€ 40,- voor studenten).

Financiële administrateur

Sinds 1 juli 2010 is Joop Blonk in dienst getreden als financieel administrateur. Van harte welkom.

NTs-tuinen bij omroep MAX

De NTs is benaderd om aangesloten tuinen voor te dragen voor het nieuwe programma 'Paradijs-tuinen' dat omroep MAX in 2011 gaat uitzenden. In het programma komen tuineigenaren aan het woord over de passie van het tuinieren.

In het volgende Tuinjournaal laten we u weten wanneer het programma wordt uitgezonden. Wilt u een tuin met een bijzonder verhaal aanmelden voor het programma dan kunt u contact opnemen met NTs-voorzitter Beline Geertsema via info@tuinenstichting.nl.

Openingstijden NTs-bureau

Het bureau van de NTs is voortaan bereikbaar op maandag en woensdag van 10-13 uur en op dinsdag van 13-16 uur.

NTs te volgen via social media

Nieuws van de NTs is nu ook te volgen via Twitter, LinkedIn en Facebook. Op deze manier breiden wij ons netwerk verder uit en kunnen donateurs steeds ons allerlaatste nieuws volgen. Wij ontmoeten graag onze donateurs via de diverse 'social media' waarin wij nu actief zijn. Wordt 'follower' van de NTs via www.twitter.com/tuinenstichting. Link met de NTs via LinkedIn, of wordt bevriend met de NTs op Facebook (NTs Nederlandse Tuinenstichting).

Tekst - Caroline de Koning
Fotografie - Éva Kovács

NTs-lustrum-symposium: kennis opdoen en gebruiken

versus natuur als leidraad. Geen buxus- of cottagetuinen van hun hand, maar tuinen die passen bij de tijdgeest. Zij toonden ons bijvoorbeeld ontwerpen van een tuin met een bad inclusief geiser in de tuin, en van een tuin met een lang pad van aaneengesloten rijplaten (uit de bouw) dat in één stuk uitmondt in een tafel mét staande lamp. Geen alledaagse tuinen. Daarbij zijn zij heel consequent in gebruik van stoere en eerlijke materialen, zoals steigerbuizen, golfplaten, houten vlonders en rijplaten. Over dit laatste zei Mosman: “Nee, geen cortenstaal, want dat is dood materiaal. Rijplaten, dat materiaal leeft, daar zijn vele vrachtwagens overheen gereden en het vertelt een verhaal.” Niet alleen de tuin wordt ontworpen, maar de objecten worden vaak ook zelf gemaakt. Daarmee wordt het ontwerp dan verder versterkt en de juiste sfeer neergezet.

Kleurgebruik in de openbare ruimte

Over sfeer en het nadenken daarover ging de volgende lezing van Theresia Bos van Boomkwekerij Ebben. Zij liet de aanwezigen de effecten zien van

Workshops

Na de lezingen was het tijd de opgedane nieuwe kennis uit te werken in een workshop. Aan de hand van de uitgangspunten van de sprekers waren door de studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein drie workshops voorbereid, waar uit gekozen kon worden. Zelf heb ik deelgenomen aan de workshop rondom het werk van Van Gessel. Een stuk of zes groepjes buigden zich over de herinrichting van het Museumplein. Als je er mee aan de gang gaat, zag je ineens de nodige obstakels en vraagstukken waarmee je moet werken. Zoals de zich toch wat opdringende annex van het Van Goghmuseum, het gegeven dat het Rijksmuseum en het Concertgebouw niet recht tegenover elkaar staan, het feit

kleurgebruik in de openbare ruimte. Daar heeft zij onderzoek naar gedaan en ook een boek over geschreven. Veel symposiumgangers zag ik later het boek aanschaffen om het thuis nog eens nader te kunnen bestuderen. Heel interessant, want wat voor een sfeer geeft een roodbladige boom tegen een blauwe kantoorgevel? Of moet de boom juist geelbladig zijn, of groen: wat wil je uitdrukken? Iets waar je wellicht niet direct bij stil staat, maar wat wel heel bepalend kan zijn. Welke sfeer is gekoppeld aan welke kleur en hoe kan je door kleurgebruik een kleine tuin groter laten lijken. Stof tot nadenken dus.

Respect voor het verleden

Na de lunch toonde landschapsarchitect Michael van Gessel ons zijn inspiratiebeelden en een deel van zijn werk, zoals de aanpassingen die hij op Landgoed Twickel aanbracht. Het beeld was er spanningsloos en veel te vol geworden. Met respect voor het verleden maakte hij er grote open versus intieme ruimten, om het park zo geschikt te maken voor de eenentwintigste eeuw. Ook verschillende bouwwerken van zijn hand verschenen er, zoals diverse nieuwe bruggen en twee gespiegelde rozenpriëlen. Van Gessel pleitte voor het scheppen van ruimtelijkheid, het scherp krijgen van zaken in het landschap en daarmee een ‘environment’ laten ontstaan. “Geen decoratie, nee, we zijn architecten. Laat vooral niet zien dat het ontworpen is. Het moet lijken alsof het er altijd al zo geweest is.”

dat het plein toegankelijk moet blijven voor grote groepen bij festivals, de slechte conditie van gras op het plein, et cetera. Wij kregen zo een goede blik op de complexiteit van een dergelijke ontwerp-opdracht en uiteindelijk was het verrassend om te zien dat de groepen toch tot heel uiteenlopende ontwerpen waren gekomen.

De twee andere workshops werden ook goed bezocht en overal werd in opperste concentratie gewerkt begreep ik later. Aan het einde van de workshops werd over de diverse uitkomsten gestemd om zo een (groep) winnaar(s) te kiezen. Deze werden nog geëerd in de grote zaal met de uitreiking van een cadeau. Daarmee werd het dertigjarig NTs-lustrum feestelijk en passend afgesloten en keerde men met nieuw opgedane inspiratie en enthousiasme huiswaarts.

Vrijdag 24 september jl. was het dan zover. De viering van ons dertigjarig bestaan met een lustrumsymposium op Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp, een inspirerende en passende locatie. Iedereen had zin in deze speciale dag. De prachtige kapelzaal waar de lezingen werden gehouden werd volledig benut en gevuld. De inschrijvingen voor de dag waren zelfs overtekend.

Allereerst heette onze voorzitter Beline Geertsema iedereen van harte welkom en vertelde enthousiast over de toekomstplannen van de NTs. Al zou je bij een lustrum zeker achterom kunnen kijken, het NTs-vizier is gericht op de toekomst en dat werd gedeeld met de aanwezigen. Vervolgens stond Ad Woudstra, docent landschap en planning, namens de Hogeschool kort stil bij wat er dertig jaar geleden naast de oprichting van de Nederlandse Tuinenstichting allemaal speelde in de maatschappij, zoals de kroning van Koningin Beatrix en de oprichting van het CDA. Na deze inleidende woorden was er ruimte voor drie lezingen van inspirerende ontwerpers met allen een eigen visie en filosofie. De kennis in de lezingen opgedaan kon vervolgens worden gebruikt in een workshop naar keuze.

Cultuur versus natuur

Kunstenaars Tom Mosman en Margriet Essink van Duotuin deelden als eerste hun inspiratiebronnen en -beelden met ons. Met de kracht van cultuur

Links: *Viburnum plicatum*
'Grandiflorum'.

Midden: *Viburnum*
betulifolium.

Rechts:
Frank Berends
met Alice en Dick Aalders.

Kwekersverzamelingen

Het predicaat NPC (Nederlandse Planten Collecties) wordt aan verzamelaars toegekend op grond van criteria voor representativiteit, verzorging en bezoekbaarheid. De collectie beheren en voor de toekomst behouden is een grote zorg. In het bijzonder geldt dit voor het voortzetten van collecties die vaak op kwekersgronden staan. Met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd verkopen kwekers hun bedrijven vaak, en dan is het de vraag of de opvolger de plantenverzameling wil continueren.

Tekst en fotografie - Éva Kovács

Collectie vindt nieuwe grond

Ook de toekomst van de NPC Viburnum van de Boskoopse kweker Ward van Teylingen was onzeker. Maar Frank Berends, een vroegere stagiair met verzamelaarsbloed, bracht de reddende oplossing. Ward van Teylingen kweekte al een breder assortiment Viburnums, toen bij het grote publiek alleen maar enkele, en zeker niet de gemakkelijkste en mooiste soorten bekend waren. Ward geloofde in de superieure kwaliteiten van de onbekende en weinig gevraagde Viburnums, bleef ze kweken en verzamelde een enorme collectie. Viburnum is een buitengewoon veelzijdig geslacht, gevarieerd in bloeitijd, bloem- en bladvorm, herfstkleur, besdracht en habitus. Veel exemplaren ervan verspreiden hemelse geuren. Tegenwoordig is het een van de meest geliefde bloeiende houtige plantengeslachten in tuin en park. Hun populariteit is zeker in belangrijke mate aan de volharding en inspanningen van Ward van Teylingen te danken. Hij is nog steeds dé ambassadeur van dit geslacht.

Van stagiair tot collectiehouder

Frank Berends is vanaf zijn jeugd al een plantfanaat en verzamelaar. In zijn Boskoopse jaren ging hij bij van Teylingen stage lopen, zo begon hun levenslange vriendschap. Na Boskoop is hij in het Drentse Frederiksoord, op de voormalige Tuinbouwschool les gaan geven en in contact gekomen met Alice en Dick Aalders, bamboeverzamelaars uit een naburig dorp. Zij wilden een bamboetuin aanleggen, waardoor iedereen kennis kon nemen van de pracht aan verschijningsvormen binnen de bamboefamilie. Frank Berends heeft samen met voormalige tuinbouwschoolleerlingen diverse projecten uitgevoerd en zo in de loop der jaren de Mei Chu Tuinen vormgegeven. De plantenverzameling vond hier ook een plekje. In 2006 heeft hij het complex, dat van een halve hectare naar twee hectare was uitgegroeid, van de familie Aalders overgenomen. De stap van Ward van Teylingen om zijn Viburnum collectie hier onder te brengen, lag eigenlijk voor de hand.

Planten én kennis behouden

De ongeveer 250 variëteiten zijn inmiddels verhuisd, een gigantische operatie. Hun wortels krijgen hier meer ruimte en de planten kunnen wat habitus betreft beter tot wasdom komen. Ward en zijn vrouw Ineke zijn hier regelmatig te gast. Wiedend en schoufelend verzorgen ze hun 'uitgevlogen kinderen'. Naast het verzekeren van de toekomst van de collectie, is het overdragen van gedurende decennia opgebouwde kwekerskennis ook veilig gesteld.

In de nabije Kwekerij Arborealis begeleidt Ward van Teylingen het jonge kwekerspaar Sietske Metz en Micha Wieland bij het kweken van Viburnums. En daar draait het om bij een NPC: behouden, uitbreiden, duidelijkheid geven in de naamgeving én zoveel mogelijk kennis overbrengen aan de volgende generaties. In het geval van de NPC Viburnum ziet de toekomst er bij Mei Chu zonnig uit.

De Mei Chu Tuinen in Wilhelminaoord ademen een oosterse sfeer, niet alleen door de beplanting, ook staan er vanuit een ontwikkelingsproject in de Filippijnen, Aziatische paalwoningen en andere bamboeproducten. Er is veel te koop in het gezellige winkeltje. De tuinen zijn al tot drie hectare uitgegroeid en naast de NPC Viburnum is ook de NPC Wisteria hier ondergebracht. Deze telt 37 cultivars. Het opzetten van een Euonymus-collectie is in gang gezet. Op de vraag wat Franks favoriete sneeuwbalen zijn, antwoordt hij zonder te hoeven nadenken: "de Japanse sneeuwbal (*Viburnum plicatum*), in het bijzonder de variëteiten 'Mariesii' en 'Popcorn' en de berkladige sneeuwbal (*Viburnum betulifolium*) door zijn rijke, hangende bessenpracht."

Mei Chu Tuinen, Van Namen van Eemneslaan 5a, 8384 EA Wilhelminaoord
Tuinnr. 39 in de Open Tuinen Gids, www.meichu.nl

Kwekerij Arborealis, Dirk de Ruiterspad 2, 8384 DD Wilhelminaoord
www.arborealis.nl, www.nederlandse-plantencollecties.nl

Giuseppe Arcimboldo, *Flora*, ca. 1591, privé-collectie Frankrijk. Kopie van de originele *Flora* uit 1589.

Giuseppe Arcimboldo, *Vertumnus* (Keizer Rudolf II), 1590, Skokloster Slott, Zweden.

Tekst - Anne Wolff
Beeld - wikimedia

“Ben ik Flora of bloemen? Als ik bloemen ben, hoe kom ik dan aan Flora’s lachende gezicht? En als ik Flora ben, hoe kan Flora alleen bloemen zijn?” zo luiden de eerste regels van Gregorio Comanini’s gedicht waarin hij Giuseppe Arcimboldo’s schilderij *Flora* beschrijft. Het is nog steeds een even bizar als fascinerend werk. Herkenbare bloemen en gebladerte vormen het portret van Flora; we zien haar en tegelijk zien we een verzameling bloemen.

Son’io Flora o pur fiori?

Giuseppe Arcimboldo (1527-1593)

Arcimboldo leefde en werkte in Milaan totdat het Milanese kunstklimaat verslechterde. Het heersende bewind was wars van uitbundige kunstuitingen waardoor Arcimboldo moest uitwijken naar het buitenland. Aan het Habsburgse hof, zowel in Wenen als Praag, bloeide de aandacht voor de kunsten en de wetenschap. In 1562 trad Arcimboldo in dienst als portretschilder van keizer Ferdinand I, later zouden Maximiliaan en Rudolf II volgen als zijn beschermheren. Hij bleef uiteindelijk vijfentwintig jaar verbonden aan het Habsburgse hof. Het dynamische culturele leven aan het hof werkte blijkbaar inspirerend, want naast zijn gewone werk begon hij aan zijn fantasierijke compositieportretten. Arcimboldo gebruikte onder meer vogels, boeken, bloemen, groente en fruit om zijn portretten samen te stellen. Het portret *De bibliothecaris* werd bijvoorbeeld samengesteld uit boeken, het allegorische portret *Water* - uit de serie *Elementen* - bestaat volledig uit vissen, koraal en schelpdieren, en het barse gezicht van *Winter* is opgebouwd uit kale takken. Zijn excentrieke schilderijen werden meteen gewaardeerd en verzameld. Arcimboldo’s conventionele werk is inmiddels vrijwel vergeten maar zijn compositieportretten worden nog regelmatig gekopieerd en verspreid.

Giuseppe Arcimboldo, *Water*, 1566, Kunsthistorisches Museum, Wenen.

Giuseppe Arcimboldo, *Zelfportret*, ca. 1575, Nardoni Galerie, Praag.

Flora

Twee rozenknoppen vormen haar onderlip, de neus is een gesloten lelie, haar wangen en kin zijn bloeiende Damascus-rozen, haar hals bestaat uit zacht getinte bloemblaadjes en op het hoofd draagt zij een krans van kleurige bloemen van lelies, goudsbloemen, irissen, viooltjes, rozen en tal van andere soorten. Een witte bloesemkraag ligt op haar jurk van donkergroen gebladerte en op haar borst prijkt een enkele gele lelie. Een plantenliefhebber kan zonder moeite een lijst opstellen van de gebruikte bloemen. Arcimboldo’s *Flora* is de Romeinse godin van bloemen en lente.

Dankzij zijn overgeleverde planten- en bloemenstudies, is bekend dat Arcimboldo ‘naar het leven schilderde’. Zijn voorbeelden vond hij in de keizerlijke tuinen. De Habsburgse keizers hadden een levendige belangstelling voor tuinen en met name keizer Rudolf II werd geroemd als ‘de grootste bloemenliefhebber van de wereld’. Rudolf legde verschillende tuinen aan in Praag. Helaas is onbekend wat er precies allemaal groeide, maar Arcimboldo’s studies geven een idee van het sortiment.

Groeten uit Milaan

Terug in Milaan, schilderde Arcimboldo met behulp van zijn voorbeeldboeken het portret van Flora. Hij verstuurde het twee jaar later naar zijn laatste beschermheer Rudolf II, vergezeld van het gedicht van Comanini. Tijdgenoten schrijven dat Arcimboldo altijd bereid was om de keizer te voorzien van iets *capriccioso*: iets grilligs of fantasieerijks. Maar de compositieportretten zijn meer dan geestige fantasieën; zij verwijzen naar klassieke poëzie en hebben soms een verborgen betekenis. Zo verzond Arcimboldo gelijktijdig met de *Flora*, het portret van Rudolf II afgebeeld als *Vertumnus*, de Romeinse god van de seizoenen en beschermheilige van tuinen en fruitbomen. Het portret is een toepasselijke allegorie voor de keizerlijke groenminnaar maar heeft ook een politieke betekenis: onder de heerschappij van Rudolf II groeide en bloeide het Heilige Romeinse Rijk.

Rariteitenkabinet

De zestiende-eeuwse Habsburgse keizers bewaarden hun (kunst-)verzamelingen in zogenaamde *Kunst- of Wunderkammer*. In Nederland staan die bekend als rariteitenkabinet; de rariteiten verwijzen hier naar zeldzame voorwerpen. Rudolf II was een groot liefhebber van de kunsten, wetenschap, tuinen en bovenal een tomeloos verzamelaar. Zijn *Wunderkammer* moest een afspiegeling zijn van de wereld en bevatte een spectaculaire collectie: mineralen, planten, opgezette beesten, wetenschappelijke instrumenten, kunstobjecten, natuurstudies, skeletten, boeken, schetsen en schilderijen. Een botanische- en een dierentuin completeerden zijn collectie. In deze *Wunderkammer* werden de schilderijen van Arcimboldo getoond aan gasten. Natuurlijk werd er gelachen om het bizarre, maar er werd ongetwijfeld ook gesproken over de vraag of je nu Flora of bloemen ziet. En misschien zien wij in onze borders de verborgen portretten tevoorschijn komen.

Bronnen:

Thomas DaCosta Kaufman: “Arcimboldo’s Imperial Allegories”, *Zeitschrift für Kunstgeschichte*, vol. 39 (1976), 4, p. 275-296; “Remarks on the Collections of Rudolf II: The Kunstammer as a Form of Representatio”, *Art Journal*, vol. 38 (Autumn, 1978) 1, p. 22-28; *Arcimboldo. Visual Jokes, Natural History, and Still-Life Painting*, Chicago: The University of Chicago Press 2009.

Tekst en fotografie - Hanneke Jelles

Bomenverzameling in boekvorm

Kasteel Groeneveld in Baarn bezit twee boekenkasten met een bijzondere inhoud. Wat op het eerste gezicht verweerde boeken lijken, zijn bij nadere beschouwing 147 houten kistjes. Elk heeft een boom als onderwerp, is gemaakt van het hout van die boom, en bevat informatie over en onderdelen van die boom zoals gedroogde twijgen, bloemen en vruchten. Zo'n verzameling heet een xylotheek.

Dit is één van de negen xylotheken die rond 1790 gemaakt werden door Ferdinand von Schlümbach. Het exemplaar van Groeneveld werd door koning Lodewijk Napoleon geschonken aan de universiteit van Leiden. In 1934 werd deze xylotheek herontdekt. Staatsbosbeheer kreeg de verwaarloosde collectie cadeau en zorgde voor restauratie. Sindsdien wordt de xylotheek met zorg bewaard in kasten die permanent op 20 graden gehouden worden, bij een luchtvochtigheid van 50%. De kastdeuren zitten dan ook stevig dicht, even een 'boek' openmaken is er niet bij. Maar door de opstelling is de collectie toch goed te zien.

Wilt u gaan kijken, houd er dan rekening mee dat Groeneveld van maart 2011 tot maart 2012 dichtgaat voor een ingrijpende verbouwing. Groeneveld 2, Baarn; dinsdag t/m zondag van 11.00 uur tot 17.00 uur. Gesloten op nieuwjaarsdag, koninginnedag, eerste kerstdag en oudejaarsdag. www.kasteelgroeneveld.nl.

Museum voor vindfels

Tekst en fotografie - Hanneke Jelles

Trudy Beekman. Vindselmuseum.

Het Vindselmuseum in Amersfoort ademt de sfeer van de kunst- en rariteiten-kabinetten uit de zeventiende en achttiende eeuw. "Toen ontdekten mensen de wereld. Tegenwoordig vlieg je zo naar de tropen; de verbazing is verdwenen," zegt kunstenaar Trudy Beekman, eigenaar van het museum. Ze begon in 1995 met voorwerpen uit de natuur dieren te maken. "Ze waren kwetsbaar, maar interessant. Ik begon met het geven van workshops. Deelnemers kiezen op gevoel een steen als basis. Uit de keuze volgen de andere onderdelen. Een opgerold blad, drijfhout, peulen." De workshop is vooral geschikt voor volwassenen. "Volwassenen gaan anders kijken als ze hebben ontdekt dat een boontje ook een oog kan zijn." Het Vindseldier wordt beschreven volgens de regels van de wetenschap. Trudy tekent haar eigen Vindseldieren in een boek. "Ik heb nooit willen kiezen tussen kunst of wetenschap, of tussen schrijven of tekenen. Voor mij is een boek het eindproduct. Zoals de reizigers vroeger in dagboeken schreven en tekenden, zo leg ik al het moois dat ik zie vast."

Het Vindselmuseum is zondagmiddag van 13.00-17.00 uur open. In schoolvakanties (regio Utrecht) ook dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag. Adres: Neonweg 12 (Isselt-A), Amersfoort. Tel: (06) 30288306. Deelname inloopworkshops: € 5,-. www.vindselmuseum.nl.

Dryadorchis dasystele Schuit & de Vogel. De plant werd maar één keer verzameld en de bloem is maar één dag open.

Wachten voor de wetenschap

De Hortus botanicus Leiden heeft een wetenschappelijke orchideeëncollectie. Veel orchideeën zijn – volgens strikte regels – verzameld door de wetenschappers van het Nationaal Herbarium Nederland (NCB Naturalis).

In het veld treffen de wetenschappers maximaal 15% van de orchideeën bloeiend aan. Van wat niet bloeit, wordt een plant meegenomen. De verzamelde planten krijgen een collectienummer en worden in de hortus verzorgd, in afwachting van bloei. Ontdekken de wetenschappers van het Herbarium in de kassen een bloeiend exemplaar, dan controleren ze op een lijst of deze plant al eerder heeft gebloeid. Zo niet, dan worden gedetailleerde foto's van de bloemen gemaakt. Vervolgens worden ze afgeknipt en op alcohol gezet. Op alcohol verliezen de bloemen hun kleur, maar ze houden hun vorm en kunnen nog tientallen jaren later onderzocht worden. Meestal wordt ook een deel van de plant geconserveerd. Ten slotte maken de biologen een gedetailleerde beschrijving. Soms wordt een orchidee maar één keer ontdekt, tot bloei gebracht en beschreven, en is er sindsdien nooit meer een exemplaar van gezien. Soms moeten de wetenschappers tientallen jaren wachten voor een plant gaat bloeien.

Tekst - Hanneke Jelles
Fotografie - Ed de Vogel

Duizenden slaapmutsjes in de bergen
van Chihuahua (Mexico).

PLANTENJACHT

thema
verzamelingen

Al eeuwenlang gaan onverschrokken verzamelaars op pad om wilde planten te verzamelen, die mogelijkterwijs als tuin- of cultuurplant dienst kunnen doen. Dat was toen zo en dat is nog steeds zo, al zijn de drijfveren en doelen sinds vroeger wel wat veranderd.

Tekst en fotografie - Brian Kabbes

Vroege verzamelaars

Alle planten die wij nu als tuinplant kennen, zijn op enig moment in de natuur verzameld. Soms is dat al vele eeuwen geleden gedaan door kruidengenezers, monniken of boeren. Zij herkennen eigenschappen in planten die ze waardevol genoeg maakten om in tuinen of op akkers aan te planten. Later hebben een aantal van deze oorspronkelijk als nutsgewassen bedoelde planten, de oversteek gemaakt naar de siertuin. Denk maar aan het vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*) of de monnikskap (*Aconitum napellus*). Rond 1770 kwam er meer belangstelling voor planten uit verre oorden en werden er speciale expedities op uit gezonden om nieuwe gewassen te ontdekken en naar Europa te verschepen. De hoogtijdagen van deze enorme plantenjacht was in de Victoriaanse tijd (1850 – 1900), nooit gingen er meer plantenjagers op pad. En nog steeds danken we aan deze periode het grootste deel van onze tuinplanten. Zeker in vroeger tijden was het plantenjagen een gevaarlijk beroep en menig verzamelaar is jammerlijk aan zijn eind gekomen. Voor de avonturiers die toen op pad gingen was geldelijk gewin de belangrijkste drijfveer. Spectaculaire nieuwe planten brachten een vermogen op en vonden gretig aftrek. De jacht nam soms groteske vormen aan en het gebeurde zelfs dat men van een bijzondere, nieuwe plant een beperkt aantal verzamelde en naar Europa zond, terwijl de

De tropische jungle van Chiapas (Mexico) met talloze epifytische bromelia's.

rest in de natuur werd vernietigd. Op die manier was je er zeker van dat de door jou verzamelde planten exclusief en dus peperduur bleven.

Moderne plantenjacht

Gelukkig ligt deze manier van plantenjagen achter ons. Tegenwoordig zijn er steeds meer regels, wetten en internationale verdragen die dergelijk gedrag onmogelijk maken, of in ieder geval sterk ontmoedigen. Zelf ben ik ook veel op pad geweest op zoek naar nieuwe (tuin)planten. Al is mijn manier van werken anders dan die van mijn voorgangers. Ik ben in eerste instantie op zoek naar informatie. Zo kijk ik in de natuur (waar ook ter wereld) hoe en welke planten daar groeien op speciale groeiplaatsen. Bijvoorbeeld op droge schaduwplekken onder grote vochtzuigende bomen. In ons land zijn er maar weinig planten die deze plekken prefereren en kom je al snel uit bij zevenblad. Maar op de Monte Baldo in Trentino in noordelijk Italië worden dergelijke groeiplekken ingenomen door een vorm van *Geranium macrorrhizum*, en dat ziet er meteen een stuk gezelliger uit dan zevenblad. Ook probeer ik in wilde populaties in bergachtige streken de meest hoog groeiende exemplaren van een bepaalde soort te verzamelen. Deze zijn van nature beter bestand tegen vorst en dus makkelijker toe te passen als tuinplant. Op deze manier vond ik in Guanajuato in Mexico een vorm van

🌿 plantenjacht 🌿

Boven: Wilde lupinen in Michoacan (Mexico).

Onder: Vlake met *Gorteria margrietjes* in Namaqualand (Zuid-Afrika).

Salvia patens met enorme bloemen, die bovendien volkomen winterhard is in ons land. En dat terwijl de exemplaren die al in ons land verkocht werden van deze soort de winter niet halen. De bloemen van deze salie zijn blauwer dan blauw en bloeien maandenlang, echt een aanwinst.

Eigen vondsten

Door de vele reizen die mijn vrouw Simone en ik maakten naar verre en minder verre bestemmingen, zijn wij tal van leuke nieuwe tuinplanten op het spoor gekomen. We verzamelden de oervormen van de Dahlia in Mexico. Leuke eenjarige in Zuid-Afrika en bijzondere stokrozen in Turkije. Irissen met overweldigende bloemgeur in Slovenië en passiebloemen op Jamaica. En nog vele andere boeiende planten op minstens zo interessante plekken in Europa en ver daarbuiten. Dat plantenjacht niet alleen mogelijk is op verre bestemmingen, bewijst de vondst van de spectaculair bloeiende roomwitte variant van de bijvoet (*Artemisia vulgaris* 'Isengard'), deze inheemse plant vond ik gewoon op een steenworp afstand van onze kwekerij in een bloemrijke berm.

Brian Kabbes is kweker en publicist.

Japan verzameld

Botanische illustraties collectie Von Siebold onderzocht

De Duitse arts Philipp Franz von Siebold (1796-1866) trad als geneesheer-majoor in Nederlandse dienst. Hij reisde naar Batavia en van daaruit naar Japan. Nederland had op dat moment als enige natie een handelspost in Japan: op een kunstmatig eilandje voor de kust. Eens per vier jaar mocht een delegatie aan land komen voor een bezoek aan het hof. Von Siebold werkte op het eiland en legde een beroemde verzameling planten aan die door verschillende kunstenaars werd vastgelegd.

Tekst - Hanneke Jelles
Beeld - illustraties uit de *Flora Japonica*

- *Hortus botanicus Leiden:* www.hortus.leidenuniv.nl;
- *Meer over Von Siebold in het Sieboldhuis:* www.sieboldhuis.org;
- *Van 14 januari t/m 4 maart 2011 vindt in Arboretum Kalmthout de expositie 'Siebolds bloementuin' plaats, met hedendaags werk van botanisch kunstenaars die door Von Siebold meegebrachte planten portretteerden. Heuvel 2, 2920 Kalmthout, België.*

in de geschiedenis van de Japanse botanische kunst. Wulan is geboren in Indonesië, opgegroeid in Japan en heeft een Nederlandse vader zodat ze Japans, Nederlands en Engels kan lezen. Ze is geïnteresseerd in de ontwikkeling van Japanse botanische illustraties en onderzocht in hoeverre ze door de westerse wetenschappelijke illustratietechniek beïnvloed zijn - en in hoeverre dat andersom het geval is.

Wulan Rummelink: "In Japan bestond al een oude en rijke traditie in het tekenen van planten, met veel Chinese invloeden. Maar daarbij ging het meer om het karakter en de sfeer dan om wetenschappelijke accuratesse. Er bestonden al plantenboeken in Japan, maar net als in het Westen in de middeleeuwen werden die steeds gekopieerd. De gelijkenis met de oorspronkelijke plant werd daardoor steeds minder. Maar het is zeker niet zo dat Von Siebold in onontgonnen gebied aankwam. Voor hij in Japan werkte, trokken wetenschappers er al op uit en werd er al geprobeerd meer naturalistisch te werken. Von Siebold was ook niet de eerste westerling in Japan, er waren al westerse invloeden."

Plantenportretten

Kawahara Keiga, die in opdracht van Von Siebold prachtige plantenportretten maakte, was de eerste Japanner die in westerse stijl wetenschappelijke botanische illustraties maakte. Naar zijn werk heeft Wulan niet specifiek onderzoek gedaan: Keiga is al veel bestudeerd. Ze heeft zich juist gericht op plantentekeningen van andere kunstenaars uit Von Siebolds collectie. "De plantentekeningen waren voor Von Siebold van groot belang, omdat hij van plan was boeken over Japan uit te geven." Sommige tekeningen zijn zeer accuraat, ontdekte Wulan, terwijl andere niet meer terug te voeren zijn op de plant die ze voorstellen. "Von Siebold kreeg vermoedelijk veel tekeningen cadeau, dan heb je niets te zeggen over de kwaliteit." In 1835 verscheen het eerste deel van de 'Flora Japonica', geschreven door professor Joseph Gerard Zuccarini in samenwerking met Philipp von Siebold. Er verschenen maar twee delen: de uitgave bleek te kostbaar. Uit geldnood moest Von Siebold een deel van zijn verzameling verkopen. Doordat de Staat collecties kocht, bleef veel bewaard. Siebolds verzamelingen zijn nu te vinden in NCB Naturalis, de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit Leiden en het Museum van Volkenkunde. De Leidse Hortus botanicus eert Von Siebold met een gedenktuin en heeft nog een aantal originele planten die door hem zijn meegebracht.

Een tentoonstelling over tuinkunst in

1927

Tekst: Anneke Meijsen,
Hanny van der Heide en
Heino van Rijnberk

In het najaar van 1927 werd op het Haagse

Binnenhof een tentoonstelling over

tuinkunst georganiseerd. Alhoewel volgens

de toenmalige pers de tentoonstelling niet

van het allerhoogste niveau leek, behoren

de deelnemers van toen nu tot de bekende

namen uit de Nederlandse tuinhistorie.

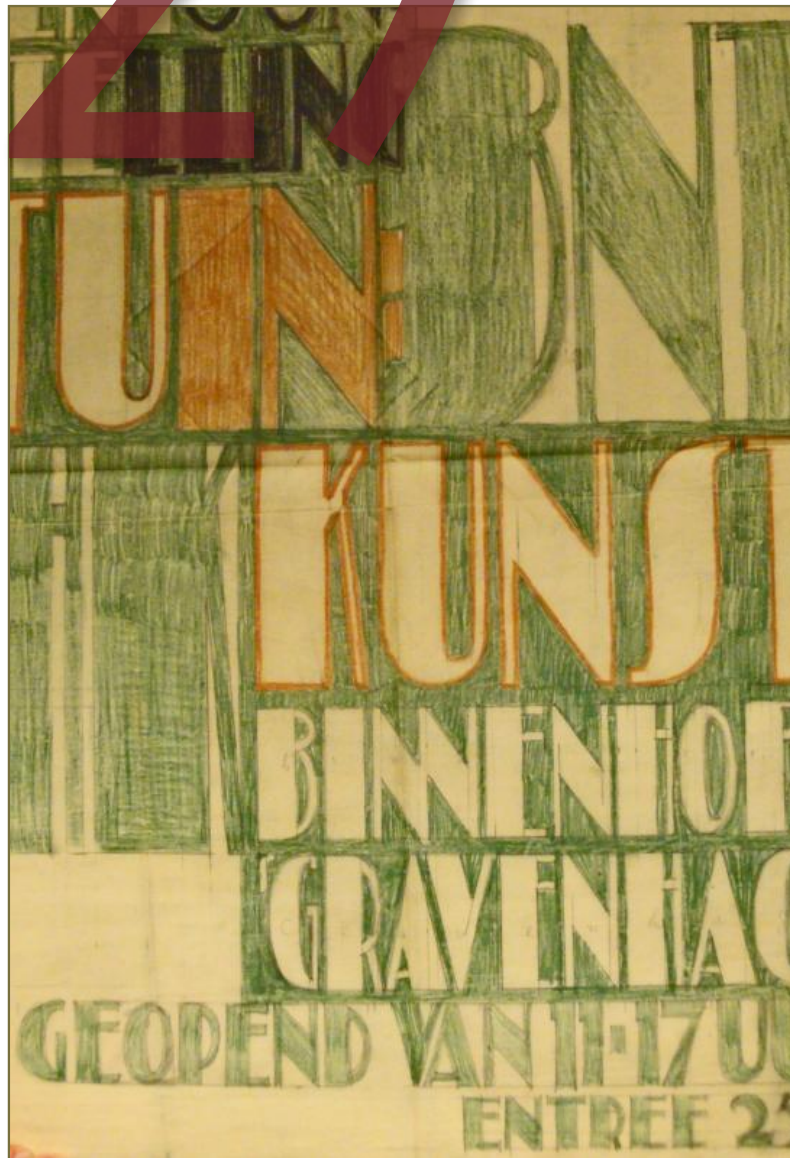
Met dit artikel start een reeks van vier

artikelen over tuinarchitectuur in de jaren

twintig en dertig waarin enkele deelnemers

van de tentoonstelling en hun werken

worden uitgelicht.

Links: Ontwerptekening
C. Brandes, versiering
entree tentoonstelling
1927 (Gemeentearchief
Den Haag).

Linkerpagina:
Ontwerptekening
C. Brandes affiche
tuinkunst tentoonstelling
1927 (gemeentearchief
Den Haag).

Architectonische tuinstijl

In 1927 verkeerde Den Haag in de ‘roaring twenties’, een periode van snelle economische groei waarin veel werd gebouwd, enerzijds arbeiderswijken dankzij de Woningwet van 1901, anderzijds de villaparken zoals Marlot, in de bekende baksteenarchitectuur.

In die tijd, waarin de traditionele landschapsarchitecten zich nog geborgen voelden in de gangbare landschapstijl, kwamen er met de ontwikkeling van de villaparken steeds meer architecten die zelf tuinen gingen ontwerpen. Mede daardoor ontstond wat nu bekend staat als de Architectonische Tuinstijl; een stijl die door het gebruik van terrassen, gemetselde trapjes en muren, pergola’s, bloemborders en flagstone paden zeer goed paste bij de sfeer van de nieuwe villa’s en de beperktere omvang van de bijbehorende tuinen.

Aandacht voor tuinarchitectuur

Om de tuinkunst en het werk van tuinarchitecten meer onder de aandacht te brengen, organiseerde de in 1922 opgerichte Bond van Nederlandse Tuinarchitecten (BNT) tentoonstellingen over tuinkunst. In september 1927 vond zo de tentoonstelling plaats op het Binnenhof. De tentoonstelling werd georganiseerd samen met de Haagse Kunstkring, opgericht in 1891 als een vereniging van en voor kunstenaars en kunstliefhebbers van alle disciplines.

De praktische organisatie van de tuinkunsttentoonstelling werd in handen gelegd van een ‘uitvoeringscommissie’, bestaande uit C. Brandes, L.A. Springer, Th.J. Dinn en H. Roeters van Lennep; bekende namen binnen de tuinarchitectuur. Co Brandes (1884-1955) was één van de belangrijkste architecten uit de Nieuwe Haagse School en ontwierp tevens de

tuinen bij de huizen die deze architecten ontwierpen. Als zodanig was hij de enige ‘stenen’ architect in het gezelschap van ‘groene’ tuin- en landschapsarchitecten. Hij nam het ontwerp van de inrichting en aankleding van de tentoonstellingszaal voor zijn rekening. In het Haagse gemeentearchief zijn zijn ontwerpen bewaard gebleven. Hij streefde naar “strengere lijnen, teneinde voor de inzendingen van tuinvazen, tuinplastiek en dergelijke een passende achtergrond te scheppen”. Brandes ontwierp niet alleen de inrichting van de tentoonstellingsruimte, maar ook de aankondigingsposters en versieringen op weg naar de tentoonstellingsruimte. Alles in een bij elkaar passende stijl.

Naast werk van de leden van de uitvoeringscommissie werden inzendingen van onder andere. S. Voorhoeve, C.A. Cool, Lindeman en G. Bleeker tentoongesteld. Er was tuinplastiek en tuinaardewerk te zien (onder meer van Van Lunteren), een collectie platen en gravures van oude koninklijke tuinen en parken van Springer en Dinn, Van Boven en Brandes hielden lezingen. Naast een afdeling over gerealiseerd werk was er aandacht voor tuin- en landschapskunst gerelateerd aan stadsuitbreiding en tuindorpen, wat de tijdgeest schetst.

De tentoonstelling werd bezocht door circa vierhonderd betalende en driehonderd geïnviteerde bezoekers. Dat lijkt niet veel, maar het bezit van een aangelegde tuin was in die tijd alleen voor een kleine groep rijke burgers weggelegd. Het hebben van en kijken naar tuinen is pas in de laatste decennia een echte hype geworden, onder andere door de gestegen welvaart en opleiding.

Recensie

Het Haagse dagblad *Het Vaderland* volgde de tentoonstelling op de voet. Naast objectief en prijzend klinkende geluiden bericht *Het Vaderland* op 17 september 1927 dat op de tentoonstelling “de grote mannen” ontbreken. Het komt de schrijver van het artikel voor, dat de tentoonstelling niet het peil aangeeft van de dan geldende Nederlandse tuinkunst. Desalniettemin vindt hij het een aardige tentoonstelling, waar “vooral voor de belangstellende leek heel wat te bewonderen valt”. Dat deelnemers later toch een zekere faam hebben verworven, moge blijken uit de komende artikelenreeks.

Dit is het eerste artikel in een reeks van vier over tuin- en landschapsarchitecten uit de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw.

*Anneke Meijsen,
Hanny van der Heide
en Heino van Rijnberk
werken als adviseur voor
beheer en instandhouding
van historische
tuinen en parken.*

Bron: Archief Co Brandes,
Haags Gemeentearchief;
Eric Blok, *Nederlandse
Tuinarchitectuur*,
Bussum 1997.

Excursies in 2011

De Excursiecommissie bereidt voor 2011 drie excursies voor. Als experiment wordt een excursie per fiets aangeboden op 22 mei. Na een lezing worden in groepen van maximaal vijftien deelnemers en onder deskundige leiding, tuinen en parken bezocht in Haarlem, Overveen en Bloemendaal die zijn ontworpen door drie generaties Zocher. Zie de toelichting bij de excursie. Vragen over deze excursie kunt u stellen aan het NTs-bureau, tel: 020 623 50 58 of per e-mail: info@tuinenstichting.nl.

Meer informatie over de andere excursies kunt u na 1 januari 2011 vinden op de website van de Nederlandse Tuinenstichting of opvragen bij het bureau. Publicatie van deze excursies zal in het volgende nummer van het Tuinjournaal plaatsvinden.

Daarnaast zal ook een excursie worden aangeboden in België, op uitnodiging van Open Tuinen België.

FIETSEXCURSIE DOOR HAARLEM, OVERVEEN EN BLOEMENDAAL:

DRIE GENERATIES ZOCHER - ZONDAG 22 MEI 2011

Op zondag 22 mei wordt in groepsverband, onder leiding van een gids, gefietst langs diverse mooie parken, tuinen en huizen, die ontworpen zijn door de beroemde tuinarchitecten J.D. Zocher sr. en jr., L.P. Zocher en enkele door L.A.Springer.

Programma:

Drie generaties Zocher- zondag 22 mei 2011

Aanmelden en ontvangst in hotel Lion d'Or in Haarlem

10.00	Inleiding van mevrouw J. Patijn-Bijl de Vroe
10.30	Vertrek naar de fietsverhuurder
11.00	Start fietstocht door Haarlem
13.00	Lunch
14.00	Vervolg fietstocht naar Overveen en Bloemendaal
16.15	Thee en terug naar Haarlem
17.00	Inleveren fietsen bij de verhuurder

Wij raden u aan om per trein naar Haarlem te komen; wij kunnen fietsen reserveren.

U kunt zich voor deze excursie aanmelden d.m.v. de coupon achter in dit Tuinjournaal. Kosten: NTs-donateur en één introducté € 50,- p.p. inclusief huur fiets of € 36,50 p.p. met eigen fiets. Uw deelname wordt bevestigd zodra u uw bijdrage heeft overgemaakt op het rekeningnummer 559 54 46 van de Nederlandse Tuinenstichting, onder vermelding van: fietsexcursie Zocher / Haarlem 22 mei 2011.

Aantal deelnemers: minimaal 15, maximaal 45.

Denkt u vooral aan regenkleding! Houd er rekening mee, dat we ongeveer 4,5 uur zullen fietsen.

Adres ontvangst: Hotel Lion d'Or, Kruisweg 34/36, 2011 LC Haarlem.

(tel. 023 532 17 50)

Indien u toch per auto komt, kunt u die parkeren in de parkeergarage 'Station' in de Lange Herenstraat.

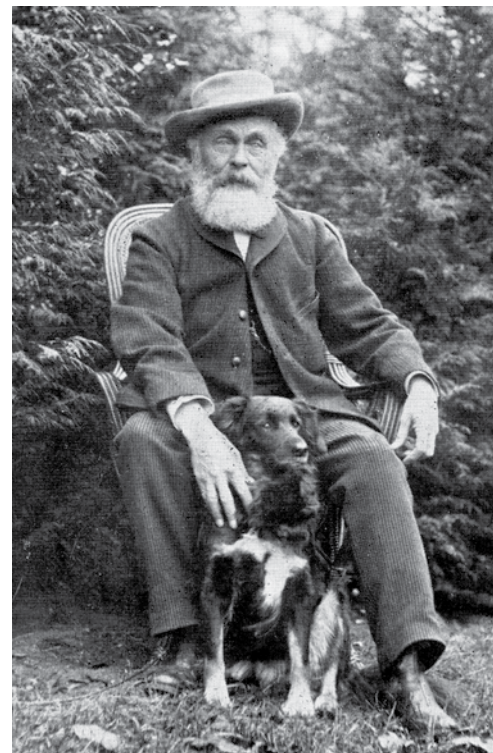
Bij onvoldoende deelnemers wordt de excursie geannuleerd.

Gezicht op het huis Elswout te Overveen.

J.D. Zocher jr. ontwierp mogelijk het neogotische tuinhuisje. Ook werkte hij aan de Hertenkamp en plantte de rode beuk in de zichtlijn.

Prentbriefkaart, z.j., Noord-Hollands Archief, Haarlem.

Louis Paul Zocher. Foto Noord-Hollands Archief, Haarlem.

Koekamp Haarlem, aanleg J.D. Zocher jr. 1837, later met zijn zoon Louis Paul herontwikkeld tot villapark Frederikspark. Kopergravure, Noord-Hollands Archief, Haarlem.

Buitensociëteit van de herensociëteit Trou moet Blycken in de Haarlemmerhout, 1857. J.D. Zocher jr. was de architect. Het gebouw bestaat nog. Litho, Noord-Hollands Archief, Haarlem.

DE ZOCHER-FAMILIE IN HAARLEM EN OMSTREKEN

Drie generaties Zocher zijn verantwoordelijk voor vele ontwerpen van landschapstuinen, parken en ontwerpen van huizen in Haarlem en omgeving, en elders in Nederland.

Jan David Zocher sr. (1762-1817) werd als landschapsarchitect opgeleid door zijn schoonvader Johan Georg Michael (1737-1800). Hij is de stichter van de kwekerij Rozenhagen in Haarlem en was onder andere werkzaam op Velserbeek en Beeckesteyn in Velsen. J.D. Zocher sr. ontwierp de tuinen van paleis Soestdijk, en werkte daar in opdracht van Lodewijk Napoleon. In 1815 geeft het Nederlandse volk het paleis Soestdijk cadeau aan de prins van Oranje, de latere koning Willem II. Zijn zoon Jan David Zocher jr. neemt na de dood van zijn vader het werk over en werkt eraan van 1817 tot 1835.

Zijn zonen Jan David Zocher jr. (1791-1870) en Carl Georg Zocher (1796-1863) zijn allebei opgeleid tot bouwkundig- en landschapsarchitect. Vooral Jan David Zocher jr. is bekend geworden; tijdens zijn opleiding was hij twee jaar bouwkundig pensionair/stagiair in Parijs op voorspraak van Lodewijk Napoleon, daarna deed hij twee jaar ervaring op in Italië en hij maakte een reis in Engeland.

Hij is de architect van het Vondelpark en van de Beurs van Zocher in Amsterdam, die deed denken aan een Griekse tempel (nu de plaats van de Bijenkorf). De stijl van zijn gebouwen was neoclassicistisch, neogotisch of in Zwitserse chaletstijl (een stijl die wordt getypeerd door rustieke bouwsels in het landschap). Hij is ook de ontwerper van het landschapspark Schoonoord in Rotterdam (1852). J.D. Zocher jr. maakte in 1821 met Adriaan van der Willigen een plan om de Bolwerken, aarden wallen met bastions, in Haarlem om te vormen tot wandelpark. Na 1840 worden samen met Louis Paul Zocher vele (witte) villa's ontworpen in het groen van deze oude bolwerken.

Louis Paul Zocher (1820-1915) genoot zijn opleiding als architect en landschapsarchitect bij zijn vader, met wie hij veel samenwerkte. Zijn belangrijkste ontwerpen zijn de villaparken: het Frederikspark, het Kenaupark, het Ripperdapark, de tuin van het Teylers Museum in Haarlem, de begraafplaats Westerveld in Driebergen en het stadspark De Plantage in Culemborg. Louis Paul Zocher heeft geen opvolger.

Leonard Springer (1855-1940) wordt later diverse malen gevraagd om werken van de Zochers te onderhouden, als wel aan de tijd aan te passen.

Vul de coupon in op pagina 28 van dit Tuinjournaal en geef u op voor de unieke fietsexcursie door Haarlem, Overveen en Bloemendaal op zondag 22 mei 2011!

Linkerpagina links: Tussen de bosanemonen, die in april het bos wit kleuren, komen veel verschillen voor. **Linkerpagina rechts:** Anemone nemorosa met twee bloemen aan één steeltje.

Boven vlnr: Bloemkleuren van Geranium phaeum. Pelargoniums uit de sectie 'Campylia' met zeer fraaie bloemen. In de tuin staan zo'n honderd verschillende sneeuwkllokjes. Dit is Galanthus 'White Wings'. **Rechts:** Cyclamen coum met variatie in kleur, bloemen en bladmotief samen met Cyclamen repandum.

Tekst en fotografie - Frida Waasdorp-Voortman

Verzamelen, een passie!?

Het aanleggen van een tuin begint in feite met het verzamelen van planten. Als bepaalde plantengeslachten boeien en je ontdekt dat er binnen zo'n geslacht heel veel leuke soorten zijn, dan is het hek van de dam en smaakt het naar meer. Ongemerkt bouw je aan een verzameling.

Sluipend virus

Heel geleidelijk sluipt het verzamelvirus in je. Al lezend over diverse soorten van een plantenfamilie, geslacht, variaties binnen een soort, of een groep planten (bijvoorbeeld voorjaarsbloeiers, schaduwplanten) wordt je belangstelling extra gewekt. Je wordt hebberig en gaat op zoek naar deze planten. Een zekere mate van ontoerekeningsvatbaarheid speelt hierbij een rol. Je spit catalogussen door, bezoekt kwekerijen en internet en de verzameling groeit gestaag. Via vrienden en bekenden, besmet met hetzelfde virus, komen er dan ook nog planten bij. Bij veel planten hoort een verhaal over de herkomst of over de gever. Onze plantenverzameling bestaat voor een groot deel uit voorjaarsbloeiers, voor het merendeel 'verdwijnpanten'. Hiermee bedoel ik planten met bollen, knollen en wortelstokjes die na de bloei verdwijnen. Veel van deze planten doen het uitstekend in onze bostuin op het klapzand van de Utrechtse Heuvelrug. We streven in het bosgedeelte van onze tuin naar een onderbegroeiing die een natuurlijke uitstraling heeft.

Tuinieren met plantenverzamelingen

In de winter, maar voor mijn gevoel al het begin van het voorjaar, verschijnt Cyclamen coum met variatie in kleur van bloemen en in bladmotief. C. coum is een onderdeel van een verzameling cyclamen, zowel winterhard in de tuin, als niet winterhard in de kas. Hierna komen de winterakonieten, meestal gelijk met de eerste voorjaarsbloeierende sneeuwkllokjes. De herfstbloeierende sneeuwkllokjes, o.a. Galanthus reginae-olgae, zijn dan, of al uitgebloeid, of op hun retour, of door slakken opgeknabbeld. Hierna wordt het echt voorjaar en is het feest in sneeuwkllokjesland; dubbele, hoge, lage, grote, kleine met gele vruchtbeginsels, met gele tekening. Kortom een kleine honderd verschillende sneeuwkllokjes. Niet alleen in de borders, maar ook in andere delen van de tuin bloeien dan sneeuwkllokjes en daarbij koffiedrinken uit een sneeuwkllokjesmok met een sneeuwkllokjeslepeltje is verzamel drift ten top. Als de laatste sneeuwkllokjes bloeien, beginnen de corydalissoorten en hun vele cultivars de tuin te kleuren, een ideale plant voor een bostuin. In snel tempo volgen veel verschillende voorjaarsbloeiers elkaar nu op, zoals steeds meer familieleden van

de pinksterbloem (o.a. Cardamine quinquefolia, C. pentaphylla, C. bulbiferum en Pachyphragma macrophyllum) en verscheidene hondstanden (Erythronium). In april kleuren de bosanemonen (A. nemorosa) het bos wit, maar ze zijn lang niet allemaal hetzelfde, want de bosanemoon kent een grote variatie binnen de soort. Behalve een aantal cultivars hebben we bosanemonen afkomstig van verschillende plaatsen. Zo ontdek je dat er grote verschillen zijn; hele vroege met lange stelen, met donker gekleurde stelen, geheel witte bloemen, witte bloemen met een roze achterkant, met een blauwpaarse achterkant, dubbele en zelfs één met twee bloemen op een steeltje. Tja en dan zijn er nog de gele anemoon (A. ranunculoides) en de blauwe anemoon (A. apennina), beide met hun cultivars.

Afstervend bollenloof

Als eind april, begin mei de boshyacinten gaan bloeien, komen er dikke neuzen van allerlei salomonszegels boven de grond en ontrollen de varen hun blad. Het blad van veel voorjaarsbloeiers is dan al afgestorven of begint daarmee. In de borders wordt dit gecamoufleerd door het blad van geraniums. Ook hiervan hebben we vele soorten, maar Geranium phaeum, een vroege bloeier, een soort met veel cultivars in veel mooie kleuren en blad in effen groen of met een intense donkere tekening, is favoriet. Ook het blad van het longkruid bedekt veel afstervend bollenloof. De bollen, knollen en wortelstokjes willen nu met rust gelaten worden. In het bosgedeelte is dat prima, maar voor een border kan het een probleem zijn. Nieuwe planten in zo'n border zetten is niet eenvoudig.

In de vorstvrije kas hebben we nog plantenverzamelingen in pot, zoals de niet winterharde cyclamen, zowel voorjaars- als najaarsbloeiers. De kas biedt verder 's winters onderdak aan een verzameling botanische pelargoniums, sommige met succulente stengels, maar allemaal met kleine, ongelooflijk fraaie bloemen. Van een enkeling is te zien dat ze aan de basis van de huis-, tuin- en keukengeraniums hebben gestaan, maar die laatste weten niet dat ze eigenlijk Pelargonium heten. 's Zomers staan deze planten buiten.

Samen met echtgenoot Karel is Frida Waasdorp eigenaar van Open Tuin nr. 118 (Open Tuinen Gids 2010), Dennenweg 25, 3735 MP Bosch en Duin. In het voorjaar is deze tuin open voor donateurs na telefonische afspraak: 030 229 25 75.

Het Frederikspark in Haarlem wordt bedreigd door de bouw van noodlokalen.

Rapporteurs Monumentencommissie gezocht

Tekst - Hanny van der Heide

Fotografie - Hanny van der Heide en Rita Grothuis

Rapporteurs en Monumentencommissie op Het Isselt.

De Monumentencommissie zet zich samen met regionale rapporteurs in om ons groene erfgoed voor de toekomst te behouden. Dit kunnen zowel historische tuinen en parken, buitenplaatsen, landgoederen als begraafplaatsen zijn. De Monumentencommissie komt in actie naar aanleiding van meldingen met betrekking tot bedreigd groen. Meldingen zijn veelal afkomstig van bezorgde burgers, bewonersgroepen en alerte donateurs. Aanleiding is regelmatig voorgenomen nieuwbouw op een waardevolle historische groene plek. Enkele voorbeelden hiervan zijn de voorgenomen bouw van een bezoekerscentrum op het terrein van het Vredespaleis te Den Haag, de voorgenomen sloop en herbouw van het Rosa Spier Huis te Laren waardoor de Mien Ruys-tuin ernstig wordt bedreigd, de voorgenomen bouwplannen op het terrein van Frederiksoord en de tijdelijke huisvesting in het Frederikspark te Haarlem.

Onderzoek

Rapporteurs in de regio gaan vervolgens op onderzoek uit. Door middel van ondermeer bronnen- en locatieonderzoek wordt advies uitgebracht aan de Monumentencommissie over de kwaliteiten en ontwikkelingen van het groen-object. Bij dit onderzoek worden onder andere cultuurhistorische en horticulturele elementen betrokken en wordt de feitelijke situatie met betrekking tot de aanwezige structuur en beplanting geanalyseerd. Ook de staat van onderhoud en beheer wordt in het onderzoek betrokken alsmede de van belang zijnde wet- en regelgeving.

Op basis van het advies en de aanbevelingen van de rapporteur komt de Monumentencommissie in actie. Dit kan betekenen dat er aandacht aan wordt besteed in het Tuinjournaal, ondersteuning wordt aangeboden of actie wordt ondernomen richting de betreffende instantie of particuliere eigenaar. Een eigenaar of beheerder kan bijvoorbeeld worden benaderd om te bezien of, en zo ja op welke wijze tot een beheers- of restauratieplan kan worden gekomen. In de meeste gevallen worden objecten gedurende langere tijd gevolgd door rapporteurs en Monumentencommissie.

Ogen en oren

Naast de onderzoeks- en adviesfunctie signaleren de rapporteurs belangrijke ontwikkelingen in hun gebied. Rapporteurs zijn 'de ogen en oren' van de Monumentencommissie en daarmee van groot belang voor de werkzaamheden van de commissie. In 2010 heeft de Monumentencommissie zes nieuwe rapporteurs mogen verwelkomen. Allen met een verschillende achtergrond, maar met kennis en ervaring op het terrein van het groene erfgoed en van belang zijnde wet- en regelgeving.

Op dit moment zijn de volgende rapporteurs actief voor de NTs:

FRIESLAND

Rita Mulder-Radetzky (drs. R.L.P.)

GRONINGEN

Stieneke van de Wal (S.)

OVERIJSEL

Olly Hof-de Boer (ir. E.)

GELDERLAND (m.u.v. Betuwe)

Henk Barkhof (ing H.R.)

Hanny van der Heide (mr. H.)

BETUWE

Heino van Rijnberk (H.)

UTRECHT

Fabienne Hellendoorn (dr. F.)

Mariska de Boer (M.)

NOORD-HOLLAND

Piet Bakker (P.A.)

NOORD-HOLLAND/ AMSTERDAM

Juliet Oldenburger (drs. J.)

ZUID-HOLLAND / ROTTERDAM e.o.

Anne Mieke Backer (drs. A.M.)

ZUID-HOLLAND / DEN HAAG e.o.

Joost Gieskes (J.S.H.)

ZUID-HOLLAND overig

Martin Efdée (M.)

NOORD-BRABANT

Willem Verhoeven BNT

(ing.W.)

LIMBURG NOORD

INCL LAND VAN CUIJK EN

RIJK VAN NIJMEGEN

Anneke Meijsen (A.J.)

LIMBURG MIDDEN

Vincent Bindels (V.)

LIMBURG ZUID

Helma van Vlerken (H.)

'VLIEGENDE KEEP'

Marianne van Lidth de Jeude

(ir. W.M.A.)

Oproep

De Monumentencommissie zoekt nog rapporteurs voor Drenthe, Noord-Brabant (west) en Zeeland. Ook is een extra rapporteur voor Noord-Holland welkom. Belangstellenden kunnen zich aanmelden via info@tuinenstichting.nl.

Linkerpagina en onder: De NTs zet zich in om de Oosterbeekse landgoederenzone voor de toekomst te behouden.

BESTUUR NTS

Beline Geertsema-Key, voorzitter, Caroline de Koning, vice-voorzitter en redactiecommissie, Marna Spoon, secretaris, Robert Kreder, penningmeester, Carla de Jonge, excursiecommissie, Henk van der Eijk, monumentencommissie, Marianne van Lidth de Jeude, studies en publicaties.

MONUMENTENCOMMISSIE

Annemiek Tromp, voorzitter, Hanny van der Heide, secretaris, Piet Bakker, Henk Barkhof, Jan-Willem Edinga, Henk van der Eijk, Rita Grothuis, Mariël Kok, Christo van Zweden

EXCURSIECOMMISSIE

Carla de Jonge, voorzitter, Marjorie Gisolf, Olly Hof-de Boer, Roswitha Kleipool-De Regt, Helma van Vlerken, Ysk Vondeling, Mariëtte Wachter-Aalders, Anne Wolff, Lisette van Zandvoort-Gerritsen

OPENTUINENCOMMISSIE

Gonne Doorman-Van den Wall Bake, voorzitter, Anneke van Apeldoorn, Marianne Bielders-Bergmans, Rita den Breeje, Beline Geertsema-Key, Brigitte Gentis-Van Dam Merrett, Lietje de Vree-Van den Bergh

PUBLICATIECOMMISSIE

Marianne van Lidth de Jeude, voorzitter en Honey Wolff

REDACTIECOMMISSIE

Marian Smeets-Lenshoek, hoofdredacteur, Korneel Aschman, Joost Gieskes, Ronald van Immerseel, Hanneke Jelles, Caroline de Koning, Éva Kovács, Anne Wolff

BUREAU NTS

Suzanne Kooij, hoofd bureau, Ellen Kickhefer, Carla Romijn-Schütte (stagiaire), Esther van der Sluis, Christine Weduwer (stagiaire)

Het bureau van de NTs is bereikbaar op maandag en woensdag van 10-13 uur en op dinsdag van 13-16 uur.

COLOFON

27e jaargang, nummer 3, september 2010
Een uitgave van de Nederlandse Tuinenstichting.
Verschijnt 4x per jaar.
ISSN 1382 - 2659
Oplage: 4.000 exemplaren
Redactie: Redactiecommissie Tuinjournaal
Eindredactie: Hanneke Prins
Vormgeving: ètre Amsterdam, MAT Den Haag
Druk: Drukkerij Ten Brink, Meppel

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING

Nieuwezijds Voorburgwal 75 sous,
1012 RE Amsterdam
T 020 623 50 58
Website: www.tuinenstichting.nl
E-mail: info@tuinenstichting.nl
Giro 559 54 46 (ING Bank)
IBAN NL28 INGB 0005595446 / BIC INGBNL2A

De redactie heeft getracht alle rechthebbenden van het illustratiemateriaal te achterhalen. Mochten personen of instanties desondanks van mening zijn dat rechten niet zijn gehonoreerd, dan kunnen zij met de redactie contact opnemen.

Tekst - Caroline de Koning

Galanthomania

Snowdrops - Sneeuwklokjes

Ook al is het boek pas vanaf februari te verkrijgen, toch willen wij u alvast attenderen op dit sneeuwklokjesboek. Hanneke van Dijk als ultieme galanthofiel en groenauteur zal ons ongetwijfeld niet teleurstellen. Het boek bevat een alfabetisch overzicht van maar liefst 500 verschillende sneeuwklokjes..... dat er zoveel zijn! Tevens is dit het eerste boek waarin de nieuwe officiële classificatie is opgenomen, gebaseerd op cultivargroepen. Ook bevat het boek portretten van kwekers, verzamelaars en liefhebbers. Verder nog veel informatie over geschiedenis, kweken en ziektes. Een boek dat u niet wilt missen lijkt mij.

*Galanthomania
Snowdrops - Sneeuwklokjes
Hanneke van Dijk
ISBN 978 90 8989 243 0
€ 24,95, 144 pagina's
Uitgeverij Terra*

Het Landgoed Rhederoord,

vooraanstaand Gelders cultureel erfgoed

Van landgoed Rhederoord is de cultuurlandschappelijke geschiedenis vanaf 1650 tot nu onderzocht door Wilma Nijenhuis. Een stipendium van de NTs maakte dit mede mogelijk. Inmiddels is het onderzoek bekroond met een boek waarin de ontwikkeling van het landgoed, het huis en het cultuurlandschap toegankelijk is beschreven. Aan de orde komen de veertien verschillende eigenaren en diverse beroemde tuin- en landschapsarchitecten zoals J.P. Posth, H. van Lunteren, C.E.A. Petzold en L.A. wSpringer die hun sporen hebben nagelaten op het landgoed. Vele illustraties, waaronder bijzondere oude tekeningen en foto's ondersteunen de in deze uitgave neergelegde geschiedenis van het landgoed waar de genoemde architecten één gemeenschappelijke stelregel hadden: behoud en koester het goede en respecteer 'the genius of the place'. Dat maakt het landgoed bijzonder en het boek een waardevol historisch document dat gelezen mag worden.

*Het Landgoed Rhederoord,
vooraanstaand Gelders cultureel erfgoed
Wilma Nijenhuis-ten Arve
ISBN 978 90 70238 54 4
€ 29,95, 176 pagina's
Oplage slechts 550 stuks, eventueel ook te bestellen bij de auteur via
wilma.nijenhuis@zonnet.nl;
Prijs incl. verzendkosten € 31,95.*

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING COUPON

AANMELDING FIETSEXCURSIE ZOCHEER /
HAARLEM, 22 MEI 2011

Naam: _____

Straat: _____

Postcode en plaats: _____

Telefoon mobiel: _____

GEEFT ZICH OP ALS DEELNEMER AAN DE FIETSEXCURSIE:

- ☐ NTS – donateur / 1 introducté
* € 50,- p.p. inclusief huur fiets ☐ m ☐ v
☐ € 36,50 p.p. met eigen fiets

aankruisen wat van toepassing is
kosten voor meer dan 1 introducté op aanvraag

Datum: _____

Handtekening: _____

VERZOEK OM INFORMATIE EN
AANMELDING ALS NTS DONATEUR

Naam: _____
☐ m ☐ v

Straat: _____

nr.: _____

Postcode en plaats: _____

Telefoon: _____

E-mail: _____

Verzoeekt toezending van:

- ☐ Algemene brochure over de NTS
☐ Informatie over de hbo opleiding
Groen Ruimtelijk Erfgoed
☐ Jaarverslag 2009 NTS

Meldt zich aan als donateur van de Nederlandse
Tuinenstichting
☐ Voor 1 jaar € 42,- (buitenland € 45,-)
☐ Voor 5 jaar € 168,- (buitenland € 180,-)
☐ Junior/student t/m 27 jaar € 25,-

GEEF EEN CADEAU

☐ Geeft nieuwe donateur op.

☐ Geeft een donateurschap cadeau aan.

Nieuwe donateur:

Naam: _____
☐ m ☐ v

Straat: _____

nr.: _____

Postcode en plaats: _____

Telefoon: _____

E-mail: _____

Stuur deze coupon aan :

De Nederlandse Tuinenstichting
Antwoordnummer 10685
1000 RA Amsterdam

Hierna ontvangt u een bevestiging en volgt
toezending van het Tuinjournaal, de Open Tuinengids
2009 en de NTS-tuinpas
(waarmee u en een introducté gratis toegang hebben
tot ruim 200 NTS Open Tuinen).

NEDERLANDSE
TUINEN
STICHTING

Bij de planvorming rond het herstel van een historische tuin ('wat hebben we - wat willen we - hoe doen we dat?') staan opdrachtgever en uitvoerder meerdere mogelijkheden open: gaat men over tot nauwgezette reconstructie van de tuin uit een bepaalde periode, of is een wat vrijere interpretatie mogelijk? Behoort zelfs een nieuwe toevoeging tot de opties? De meningen zullen daarover verschillen, de discussie daarover is niet nieuw.

Tekst - Joost S.H. Gieskes

Vernieuwing historische tuinen met aandacht voor geschiedenis

Respect voor het verleden

Wat vindt Michael van Gessel,vermaard tuin-en landschapsarcitect,van deze kwestie?

"Tuinen zijn aan ons overgeleverd. Wij hebben de plicht daar met de grootst mogelijk zorg, lees respect, mee om te gaan. Maar we hebben ook het recht om er naar eigen goeddunken mee verder te gaan. Functies wijzigen, de wijze van gebruik verandert, financiering en beheer wijzigen, kortom er zijn veel redenen waarom we er anders mee willen of moeten omgaan dan de oorspronkelijke ontwerpers of opdrachtgevers bedoelden." Hoe we dat doen? "Met respect voor het verleden," zegt Van Gessel met nadruk. "Het gaat om een respectvolle ontwikkeling, om groei waarbij de nieuwe fase een verrijking is ten opzichte van de vorige."

Dit is een helder standpunt. Deden de Zochers en Petzold eigenlijk niet hetzelfde? Wil dit zeggen dat deze opvatting ook de nieuwe canon is?

Natuurlijk niet. Hiernaast is het volstrekt legitiem om meer behoudend te restaureren. De wijze van herstel wordt immers voor een belangrijk deel mede bepaald door de historische waarde van een object. Gaafheid, authenticiteit en uniciteit stellen grenzen aan onze vrijheid van handelen. Het Loo werd nauwgezet gereconstrueerd, evenals de Japanse tuin in Clingendael die enig is in zijn soort. Een vrije interpretatie is in deze twee voorbeelden ongewenst. De nadruk die Van Gessel legt op het woord 'respect' kan op velerlei wijze worden uitgelegd, en is mede-afhankelijk van de cultuur waarin de ontwerper is gevormd.

Kan men bij herstel van een historische tuin iets nieuws, iets eigentijds toevoegen? Zijn daarvoor criteria aan te wijzen?

Uiteraard kan dat; 'respect' is dan wederom het toverwoord. De toevoeging moet niet ten koste gaan van waardevolle historische elementen, zij moet niet detoneren, moet geen gewenste zichtlijnen blokkeren. Het karakter van de tuin moet niet wezenlijk veranderen. Van tuin tot tuin zullen de criteria verschillen. Misschien is het een goed uitgangspunt te beseffen dat wij geen gevangenen van het verleden moeten zijn, maar nimmer de historische waarden uit het oog mogen verliezen. Elke tuin vraagt weer om een eigen antwoord. Gezegend is de tuin waarbij schop, bijl en troffel gehanteerd worden door een toegewijd en bekwaam ontwerper met gevoel voor verhoudingen, esthetische kwaliteiten en, essentieel: historisch besef.

WIJ HEBBEN UW STEUN HARD
NODIG OM ONS TE KUNNEN BLIJVEN
INZETTEN VOOR HET BEHOUD
VAN HISTORISCHE TUINEN EN
PARKEN. HOE MEER DONATEURS,
HOE GROTER ONZE SLAGKRACHT.
ALS IEDERE DONATEUR ÉÉN
NIEUWE DONATEUR WERFT, ZIET DE
TUINENSTICHTING 2011 ZONNIG
TEGEMOET. DOET U MEE?

GEGEVENS
INVULLEN GEVER

GEGEVENS INVULLEN
NIEUWE DONATEUR

OPSTUREN ZONDER
POSTZEGEL NAAR
ANTWOORDNUMMER NTS

GEEF DE NTS EEN
KERSTCADEAU
EN WERF EEN
NIEUWE DONATEUR

MIJN GEGEVENS:

naam
straat en nr
postcode
plaats
e-mail
bankrekeningnummer
datum
handtekening

**GEEF DE NTS EEN
KERSTCADEAU
EN WERF EEN
NIEUWE DONATEUR**

IK GEEF EEN 1-JAAR DONATEURSCAP CADEAU AAN:

naam
m/v
straat en nr
postcode
plaats
telefoon
e-mail

**NEDERLANDSE TUINENSTICHTING
ANTWOORDNUMMER 10685
1000 RA AMSTERDAM**

(advertentie)

Uw kennis van bomen en struiken vergroten?

De NDV biedt in 2011 opnieuw die mogelijkheid!

Locaties: waarschijnlijk in Velp (Hogeschool Larenstein), Rotterdam (Arboretum Trompenburg) of binnen uw eigen organisatie. U kunt kiezen uit 2 cursussen (start: febr./maart; einde: oktober/november)

1. **Inleiding tot de Dendrologie (A-cursus):** het veel toegepaste sortiment (12 dagdelen van 3 uur)
2. **Dendrologie voor gevorderden (B-cursus):** is meer praktisch van aard (9 dagdelen van 3 uur, 3 zaterdagen van 6 uur)

* Ervaren, gemotiveerde en enthousiaste dendrologen als docent. Een cursus gaat door bij minimaal 12 cursisten. Het maximum aantal deelnemers per cursus is 20.

* Kosten: € 335; NDV-leden: € 295 (NDV lidmaatschap: € 45 per jaar)

* In overleg kan ook een Cursus op Maat worden verzorgd voor uw groep, bedrijf of Arboretum-vrijwilligers. Inhoud en prijs in overleg.

* Voor meer informatie en opgave: www.dendrologie.nl of gertrude.vd.kleijn@dendrologie.nl (T 070-5141127) of koos.slob@dendrologie.nl (T 010-4261643)

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING
NIEUWEZIJDS VOORBURGWAL 75 SOUS
1012 RE AMSTERDAM

GEEF DE NTs EEN
KERSTCADEAU
EN WERF EEN
**NIEUWE
DONATEUR**

Wij hebben uw steun hard nodig om ons te kunnen blijven inzetten voor het behoud van historische tuinen en parken. Hoe meer donateurs, hoe groter onze slagkracht. Als iedere donateur één nieuwe donateur werft, ziet de Tuinenstichting 2011 zonnig tegemoet. Doet u mee? Voor instructies, zie ommezijde.